

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

ASPECTE PARTICULARE PRIVIND COMPETENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

IOANA-CRISTINA VORONIUC

Abstract:

The European Court of Human Rights was established with the purpose to create an instance that is independent from the political will of states, a single jurisprudential system that allows any person to address to the Court and to obtain the elimination of any interference from the part of the States with regard to human rights.

The review by the Court is thus subsidiary aiming to preserve Europe's cultural diversity, and to maintain the identity of nations. The Court decides observing the true European constitution: the European Convention on Human Rights.

Beyond its international quality, the Convention has the specific nature of supranational bodies. An objective juridical system, based both on international legal order as well as on internal constitutions is implemented through the European Court of Human Rights.

Keywords: European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights (ECHR) case law, competence, jurisdiction.

Résumé:

Par la création de la Cour Européenne des Droits de l'Homme on a visé la mise en place d'une instance indépendante de la volonté politique des Etats, d'un système jurisprudentiel unique permettant à toute personne de s'adresser à la Cour et d'obtenir que toutes les ingérences des Etats envers les droits de l'homme soient écartées.

Le contrôle exercé par la Cour est un contrôle subsidiaire qui a pour objectif le maintien de la diversité culturelle de l'Europe, et, également, le maintien de l'identité des nations. La Cour décide par le respect de la véritable constitution européenne: la Convention Européenne des Droits de l'Homme.

Au-delà de son caractère international, la Convention a le caractère spécifique des organes supranationaux. C'est à travers la Cour qu'on a mis en place un régime juridique objectif caractérisé par l'ordre juridique international, mais aussi par l'ordre constitutionnel interne.

Mots-clés: Convention Européenne des Droits de l'Homme, Cour Européenne des Droits de l'Homme (CEDO), jurisprudence, compétence, jurisdiction.

1. Introducere

Implementarea drepturilor omului impune statelor naționale o obligație crescută de a lua măsuri de ordin legislativ, juridic, administrativ și de natură bugetară, cu scopul de a asigura realizarea respectării drepturilor impuse de Convenție. Statele trebuie să adopte și să implementeze politici și programe pentru a garanta accesul la aceste drepturi și la exercitarea lor. Câtă vreme statele joacă rolul primordial în protejarea demnității umane și în garantarea respectului pentru drepturilor omului, ține de mobilizarea societății civile ca promovarea și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale să fie asigurată¹.

¹ A se vedea E. Fodor, C. Buzdugan, C.Ș. Jucan, Mihnea Dan Radu, *Efficiency of Legal Norms*, Editura Hamangiu, Cluj-Napoca, 2013, p. 1.

În ultimii ani, protecția drepturilor și libertăților fundamentale la nivel regional european a devenit o problemă de interes permanent pentru Consiliul Europei. Sistemul regional pentru protejarea drepturilor omului a fost creat de Consiliul Europei prin intermediul Convenției Europene a Drepturilor Omului², un sistem care este extrem de apreciat ca urmare a activității Curții Europene a Drepturilor Omului. Eficiența mecanismului jurisdicțional care să garanteze drepturile și libertățile fundamentale depinde în cea mai mare parte de consecințele pe care le au deciziile

² Convenția Europeană Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, adoptată la 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare în Septembrie 1953, a se vedea I. Moroioanu Zlătescu (coord.), E. Marinache, R. Șerbănescu, *Principalele instrumente privind drepturile omului la care România este parte, Vol II- Instrumente regionale*, ediția a 9-a, IRDO, București, 2007, p. 55.

pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului asupra destinatarilor³. În cartea sa, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Vincent Berger se întreba după atâția ani de existență a acestei instituții, ce este Curtea Europeană, în slujba căreia lucrează de atâta timp? iar frumoasele răspunsuri pe care le citez⁴ sunt în strânsă legătură cu competența sa: „prima jurisdicție internațională de protecție a drepturilor fundamentale; interpretul suprem al Convenției; pământul promis ce nu este atins decât după un maraton de procedură sau ultima redută a democrației pe vechiul continent”.

Protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale⁵ reprezintă scopul primordial al Convenției Europene a Drepturilor Omului, adoptată la 4 noiembrie 1950 și fiind în vigoare din 3 septembrie 1953, odată cu depunerea celui de-al zecelea instrument de ratificare de către Ducatul Luxemburg. Aceasta a fost ulterior amendată prin 13 protocoale adiționale ale căror scop au fost recunoașterea unor drepturi și libertăți ce nu existau inițial și modificarea unor aspecte privind procedura în fața Curții.

Dispozițiile Convenției Europene sunt direct aplicabile în ordinea internă, înlăturând nevoia implementării altor măsuri, prin consacrară principiului fundamental al subsidiarității⁶.

Convenția are un caracter obiectiv, în sensul de a proteja cu caracter primar drepturile fundamentale ale oricărei persoane împotriva activităților statelor contractante, în detrimentul creării unor obligații subiective și reciproce între statele semnatare. Totodată, Convenția are un caracter subsidiar, adică statele sunt obligate să epuizeze căile de recurs interne înainte de a sesiza Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În concordanță cu cele două caractere, Convenția urmărește două obiective de bază: acela al uniformizării sistemelor juridice naționale și acela al creării unui sistem jurisprudențial instituțional aflat atât la nivel național (potrivit art.

³ A se vedea H. Obendorff, *Droits de l'homme et libertés fondamentales*, LGDJ, Montschrestien, 2010, p.120.

⁴ A se vedea Marin Voicu, *Protecția Europeană a Drepturilor Omului, Teorie și Jurisprudență*, Editura Lumina Lex 2001, p. 1.

⁵ *Ibidem*, p. 8.

⁶ A se vedea V. D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului în acțiune. Human Right in action*, IRDO Publishing House, 1994, p.75.

13 din Convenție⁷) cât și la nivel supranațional, ce să asigure nașterea și dezvoltarea acestui standard comun⁸.

Convenția nu poate fi interpretată în așa manieră încât să supună controlului Curții actele sau omisiunile statelor contractante decurgând din rezoluții ale Consiliului de Securitate ale Națiunilor și comise înainte ori în timpul unei misiuni a Organizației Națiunilor Unite constând în menținerea păcii și securității internaționale, deoarece aceasta s-ar analiza ca o ingerință în îndeplinirea unei misiuni esențiale a ONU⁹.

2. Competența CEDO

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, instituție de drept internațional, dar cu un caracter *sui generis*, a dezvoltat pe lângă regulile clasice ale dreptului internațional, principii de interpretare care îi pun în valoare originalitatea în raport de instanțele clasice de drept internațional. Printre regulile și principiile speciale de interpretare ale Curții facem trimitere la prevederile art. 31-33 din Convenția de la Viena 1969 privind tratatele internaționale.

În jurisprudența Curții cea mai importantă regulă de interpretare este „cea prin care se acordă Convenției un caracter evolutiv, în sensul în care consideră că dreptul european al drepturilor omului nu este static, ci Convenția trebuie percepută ca un instrument vivan care trebuie interpretat în lumina condițiilor sociale și economice de astăzi, întrucât scopul și obiectul său, protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale, nu permit o interpretare restrânsă ca acum 50 de ani¹⁰”. Practic, unica atribuție a Curții este aceea de a verifica dacă statele, prin activitatea organelor, autorităților și instituțiilor publice ce îl compun, și-au respectat obligațiile pozitive și negative care le revin în baza Convenției.

⁷ Conform acestui text, orice persoană care a fost victima unei violări a drepturilor și libertăților consacrate de Convenție are dreptul de a sesiza o instanță națională pentru a obține repararea prejudiciului.

⁸ Conseil d'Etat, avizul din 10 iulie 1952 privind proiectul de lege de ratificare a Convenției, in Documents parlementaires, sesiunea 1952-1953, p. 36.

⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Traducere Raluca Stăncescu-Cojocaru, *Admisibilitatea cererilor la CEDO*, Ghid Practic, Editura Hamangiu, București, p.50.

¹⁰ R. Chiriță, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, Ediția a doua, Editura C.H. BECK, București 2008, p. 10.

Conform art. 32 din Convenție, competența Curții se întinde la toate litigiile care fac referire la aplicarea și interpretarea Convenției, dar și a protocoalelor adiționale. Finalitatea pe care o are Curtea, nu constă în soluționarea proceselor greșit judecate, ci în stabilirea eventualelor încălcări ale drepturilor omului și, totodată, în determinarea statului în care s-au produs să ia măsurile necesare pentru a curma astfel de erori¹¹. În dreptul intern Curtea prin deciziile pe care le ia, are ca scop: armonizarea legislației și practicii cu cea la nivel european, pentru a se garanta efectiv o minimă protecție a drepturilor fundamentale. Acest scop este eficace prin prisma faptului că principiile Convenției, deși reiau aspecte prevăzute de cele mai multe ori la nivel constituțional sau legislativ, sunt mai detaliate și oferă protecție mai largă. Totodată, prin intermediul Convenției sunt acoperite nu numai chestiuni de ordin legislativ intern ci și de ordinul practicilor administrative ori al hotărârilor judecătorești, prin impunerea unor obligații pozitive cum ar fi incriminarea unor fapte astfel reușindu-se o armonizare rapidă a sistemelor de protecție naționale. De-a lungul timpului s-a remarcat că armonizarea jurisprudenței interne cu cea a Curții a condus la o respectare a drepturilor fundamentale la un nivel remarcabil.

Activitatea Curții poate face și obiectul unor critici cum ar fi faptul că procedura este exagerat de îndelungată: în zilele noastre trec aproximativ 6-7 ani între momentul ce marchează introducerea plângerii și acela al pronunțării unei hotărâri judecătorești (poate este de înțeles raportat la valul anual de plângeri)¹². Cu toate acestea avantajele create prin înființarea Curții acoperă aceste elemente negative.

Sub aspect material, Curtea are competența de a soluționa acele litigii care privesc fapte ce vizează violarea vreunui dintre drepturile prevăzute în Convenție. Din punct de vedere personal, în ceea ce privește cauzele interstatale-soluționează litigiile în care ambele părți sunt contractante, iar în ceea ce privește cauzele individuale- cauzele în care reclamantul aparține

¹¹V. D. Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu *Drepturile Omului în acțiune*, IRDO, București 1994, p. 92.

¹² Potrivit ultimelor statistici publicate, Rusia, România, Polonia și Turcia, sunt statele responsabile de peste 50% din plângerile care îi sunt adresate Curții, a se vedea Radu Chiriță, *op. cit.*, p. 655.

unui stat parte. Sub aspect temporal, Curtea are competența de a se pronunța asupra litigiilor împotriva statelor care au ratificat Convenția până la data introducerii cererii, pentru fapte ce au avut loc după data ratificării de către statul pârât.

De reținut este faptul că în cadrul Curții nu sunt analizate aspectele de drept care s-au ridicat în cauza internă. Din problematica procesului intern, Curtea selectează particularitățile esențiale ce constituie încălcări ale drepturilor omului pe care ulterior le dezbate într-un context distinct¹³.

Partea interesată va avea însă dreptul să valorifice hotărârea Curții în temeiul normelor de procedură ale statului din care face parte, pentru a redeschide procesul intern, dacă este posibil raportat la conținutul hotărârii. Totodată, trebuie de reținut că o astfel de hotărâre nu este lipsită de sancțiuni, ci dacă o parte contractantă se află în contradicție cu obligațiile ce decurg din Convenție, Curtea va trebui să acorde părții vătămate o „satisfacție echitabilă”¹⁴.

2.1 Competența materială – *ratione materie*

Competența materială a Curții se suprapune peste problema determinării conținutului și domeniului de aplicare a drepturilor garantate prin Convenție și prin Protocoalele adiționale. Pentru ca un capăt de cerere să fie compatibil, *ratione materie*, trebuie ca dreptul invocat de reclamant să fie protejat de Convenție și de Protocoalele sale intrate în vigoare¹⁵.

Practic, Curtea soluționează litigiile în care un stat parte sesizează Curtea în vederea rezolvării oricărei pretense încălcări de către un alt stat parte, precum și cererile ce provin fie de la o persoană fizică, organizație neguvernamentală ori grup de particulari ce se pretinde a fi o victimă prin prisma încălcării drepturilor sale recunoscute de Convenție de către unul dintre statele părți.

În realitate, instanța de control a respectării obligațiilor convenționale s-a declarat competentă în a examina plângeri având drept obiect respectarea unor drepturi care nu sunt prevăzute expres în Convenție, însă se poate spune că sunt prevăzute implicit.

¹³A se vedea V.D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 96.

¹⁴ Potrivit art. 50 din Convenție.

¹⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *op. cit.*, p.64.

Curtea, prin jurisprudența sa, s-a pronunțat și cu privire la diverse drepturi la care Convenția nu face trimitere în mod expres, însă a considerat că are o competență materială implicită, cum ar fi: dreptul de acces la justiție¹⁶; dreptul la pensie¹⁷; dreptul la justă despăgubire în caz de expropriere¹⁸.

În linii mari, Curtea soluționează și recunoaște toate acele drepturi care se află într-un raport strâns cu cele enumerate în textul Convenției, în absența cărora protecția ar fi incompletă. Drept urmare Curtea nu va soluționa acele litigii care vizează drepturi ce exced prevederile Convenției și la care nu ne putem raporta prin rigoare.

2.2 Competența temporală – *ratione temporis*

Dreptul internațional, prin intermediul principiilor pe care se fundamentează, creionează faptul că tratatele internaționale nu se aplică retroactiv, în consecință toate acele aspecte juridice anterioare ratificării Convenției ies din sfera de competență temporală a Curții, cu o singură excepție privitoare la plângeri bazate pe acte anterioare, însă care produc consecințe continue¹⁹.

Începând de la data ratificării, toate actele sau omisiunile despre care se poate pretinde că sunt imputabile statului trebuie să se conformeze Convenției sau Protocoalelor sale, iar faptele posterioare nu ies din competența Curții, chiar dacă sunt prelungirea unei situații preexistente²⁰. Curtea este ținută să verifice din oficiu și în toate etapele procedurii, competența sa *ratione temporis* deoarece chestiunea privește mai mult competența Curții decât admisibilitatea sa în sens strict²¹.

Cu titlu de exemplu dacă o persoană este condamnată anterior ratificării Convenției, ea va putea introduce plângere întemeiată pe acea condamnare dacă i se vatămă drepturi sau libertăți prevăzute în Convenție, actul ilicit al statului fiind prelungit în timp. Se impune a fi făcută precizarea

potrivit căreia existența unei situații continue nu trebuie confundată cu situația în care un act instantaneu afectează o persoană o lungă perioadă de timp. De exemplu atunci când o persoană este concediată este un act instantaneu, chiar dacă consecințele negative pe care persoana le resimte se prelungesc în timp, deoarece după actul de concediere nu se mai regăsesc acte ale statului care să poată fi sancționate de Curte, în schimb dacă există o condamnare penală privitoare la interdicția de a desfășura profesia de ziarist, atunci situația este continuă pe întreaga perioadă pe care actul își produce efectele. Simplul fapt de a priva o persoană de domiciliul său ori de bunul său, reprezintă un act instantaneu ce nu produce o situație continuă de privare de drepturi.

Sub aspect teoretic problema ar putea părea simplă, totuși în concret problema *ratione temporis* este destul de complicată. Deși Convenția a intrat în vigoare de mai bine de 14 ani și prin urmare grosul cererilor anterioare ratificării au devenit caduce, sunt aspecte care nu trebuie neglijate, cum ar fi ipoteza în care o parte dintre evenimente s-au produs înainte de acest moment, iar o parte după acest moment²².

Având în vedere noțiunile analizate, poate că cea mai importantă consecință s-ar rezuma la faptul potrivit căruia Curtea consideră că este competentă să analizeze caracterul ilicit al detenției unei persoane care a fost privată de libertate după ce Convenția a fost ratificată, chiar dacă hotărârea a fost anterioară momentului ratificării. În practică, spre exemplu, se consideră că privarea de libertate a unei persoane este continuă, întrucât decizia, pronunțată anterior ratificării, subzistă ca și temei al detenției până la finalul acesteia.

Competența temporală a Curții trebuie stabilită prin raportare la faptele constitutive ale ingerinței pretinse. Pentru stabilirea competenței temporale, este fundamentală plasarea în timp a acesteia. În consecință, Curtea trebuie să ia în considerare din acest punct de vedere, atât faptele de care se plânge reclamantul, dar și întinderea dreptului garantat de Convenție și a cărui violare se invocă.

¹⁶ CEDO, hot. Goldner.

¹⁷ CEDO, hot. Wessels-Bergevoet.

¹⁸ CEDO, hot. Sporrang și Lonroth.

¹⁹ CEDO, Hot. Hutten-Czapska c. Polonia.

²⁰ CEDO, Hot. Almeida Garret, Mascarenhas Falcao și alții, c. Portugalia.

²¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *op.cit.*, p. 57.

²² Se va face astfel diferența între violarea instantanee (atunci când un act al statului își produce consecința imediat) și violarea continuă (când actul ilicit al statului se prelungeste în timp); Curtea va rămâne competentă să judece plângerile bazate pe actele instantanee anterioare ratificării Convenției, dar care produc efecte continue.

Data critică pentru stabilirea competenței temporale a Curții este, de regulă, cea a intrării în vigoare a Convenției și a Protocoalelor sale în ceea ce privește partea vizată.

Cu referire la art. 2 din Convenție, Curtea are obligația pozitivă de a desfășura o anchetă efectivă. Curtea a stabilit principiul competenței sale temporale ce decurge din art. 2 referitor la un deces survenit înainte de perioada acoperită de competența sa, competență ce vizează anumite limite, ținând cont de principiul securității juridice. Pentru ca obligațiile de procedură care sunt impuse de art. 2 să devină aplicabile, trebuie să se stabilească faptul că o mare parte din măsurile procedurale au fost sau ar fi trebuit să fie puse în aplicare după ce Convenția a fost ratificată de către statul respectiv.

2.3 Competența personală- *ratione personae*

Competența personală a Curții există în măsura în care reclamantul și pârâtul fac parte din categoria celor numiți în art. 34 din Convenție, reclamantul fiind sub jurisdicția statului pârât.

Pentru determinarea calității procesuale active se impune necesitatea identificării categoriilor de persoane care pot adresa o plângere Curții Europene și, totodată, necesitatea stabilirii condiției suplimentare impuse prin art. 34. aceea ca persoana care formulează plângerea să aibă calitatea de victimă.

2.3.1 Calitatea procesuală activă:

O plângere individuală poate fi introdusă de: orice persoană fizică; grup de particulari; organizație neguvernamentală.

Prima categorie este cea mai importantă categorie de petenți din fața Curții, chestiune datorată în primul rând textelor impuse de Convenție. În această categorie intră chiar și minori fără capacitate de exercițiu sau persoane fără discernământ, situație în care Curtea va putea fi sesizată de reprezentanți. De regulă, părinții sunt cei care fac plângerea în numele copiilor chiar dacă s-au aflat în situația de a-și pierde drepturile părintești, dacă plângerea vizează însăși ingerințe aduse drepturilor copilului produse tocmai cu ocazia procedurii ce a dus la pierderea unor asemenea drepturi.

Cea de-a doua categorie ce vizează grupurile de particulari, face referire la situația în care două sau mai multe persoane, vătămate prin aceeași acțiune

sau omisiune a statului, stabilesc să introducă împreună o cerere prin intermediul unei singure proceduri în fața Curții. Convenția vizează drepturi ce pot fi exercitate împreună de mai multe persoane: libertatea de manifestare; libertatea religioasă; libertatea de asociere; dreptul de proprietate.

A treia categorie ce include organizațiile neguvernamentale, face referire la „orice persoană juridică de drept privat”, dar și la grupurile de particulari „acele reuniuni de persoane fizice care nu cunosc o formă organizată”²³.

2.3.2 Calitatea de victimă

Reclamantul trebuie să îndeplinească condiția de a fi victima unei violări a Convenției, adică să fie direct lezat prin acțiunea sau omisiunea statului: în cazul persoanelor juridice trebuind să li se fi adus atingere unui drept propriu, aceasta nefiind competentă să acționeze în numele membrilor săi²⁴, iar în cazul persoanelor fizice ele trebuie să dovedească prin probe că în mod direct au fost victime lezate de către stat.

Pe cale jurisprudențială se observă că există și posibilitatea victimelor indirecte de a introduce o plângere la CEDO în paralel cu victimele directe. Victimele indirecte sunt acelea care prin legătura pe care o au cu victima directă suferă efectele violării drepturilor statuate prin Convenție. Astfel de victime pot fi: soția unei persoane ucise ori deținute, succesorii reclamantului (nu trebuie îndeplinită neapărat vreo condiție de rudenie).

În situația în care pe durata procedurii în fața CEDO dispăre calitatea de victimă, atunci Curtea va da o decizie de respingere a plângerii ca inadmisibilă

2.3.3 Calitatea procesuală pasivă

Calitatea procesuală pasivă aparține doar statelor semnatare ale Convenției, prin urmare orice plângere care se îndreaptă împotriva altor persoane este inadmisibilă pentru *ratione personae*.

Într-o opinie larg împărtășită, în ipotezele ce vizează persoane drept pârâți Convenția nu va fi aplicabilă pe motiv că persoanele nu pot fi

²³ A se vedea R. Chiriță, *op. cit.*, p. 687.

²⁴ Drept urmare, un sindicat nu poate introduce o plângere în numele membrilor săi lezați printr-o decizie a companiei; prin excepție se va admite o plângere introdusă de un cult religios, chiar dacă persoanele vizate sunt membri ai acestui cult (Comisia, dec. 5 mai 1979, p. 69).

semnatare ale acesteia, ci doar statele. Într-o altă opinie, contrară acesteia, se invocă faptul că atâta vreme cât persoanele nu pot fi pârâți datorită faptului că nu au semnat Convenția, atunci ele nu vor putea fi nici reclamânți. Ideea de bază s-ar rezuma la faptul că prin intermediul obligațiilor pozitive impuse statelor ele trebuie să intervină în respectarea drepturilor fundamentale pe teritoriul lor. Cu titlu de exemplu, dacă o societate ar aduce atingere drepturilor sindicale, statul va fi cel care va veni să răspundă întrucât nu a intervenit la nivel administrativ ori legislativ pentru că nu a asigurat respectarea art. 11 și nu pentru fapta propriu-zisă, ce nu îi este imputabilă.

2.3.4 Inadmisibilitatea cererilor

Potrivit Convenției, Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă, în aplicarea art. 34, atunci când ea consideră cererea incompatibilă cu dispozițiile Convenției sau ale protocoloalelor sale.

Referitor la competența personală, cererile vor fi declarate inadmisibile dacă: reclamantul nu are calitatea de acționa în sensul art. 34 al Convenției; acesta nu reușește să dovedească că este victima pretinsei violări; cererea este îndreptată împotriva unui particular²⁵; cererea este îndreptată împotriva unui stat care nu a ratificat Convenția²⁶; cererea are ca obiect un protocol la Convenție pe care statul pârât nu l-a ratificat²⁷.

2.4 Competența teritorială- *ratione loci*

Competența teritorială cere ca pretinsa ingerință să fi avut loc în jurisdicția statului pârât sau pe teritoriul controlat efectiv de acest stat. În situațiile în care reclamânții fac referire la fapte ce s-au petrecut pe un teritoriu în afara statului contractant și nu există nicio legătură între aceste fapte și orice formă care să se supună jurisdicției statului contractant, cererile acestora vor fi respinse pentru incompatibilitate *ratione loci*.

Cât privesc cererile privitoare la acțiuni ce s-au derulat în afara teritoriului unui stat contractant, Guvernul poate ridica excepția preliminară de

incompatibilitate *ratione loci* a cererii²⁸. O asemenea excepție necesită a fi analizată din perspectiva art. 1 al Convenției – referitor la întinderea noțiunii de jurisdicție.

O altă mențiune necesită a fi făcută cu referire la responsabilitatea statului pentru actele reprezentanților săi diplomatici și consulari în străinătate – nu se poate vorbi de incompatibilitate *ratione loci* în ceea ce privește misiunile diplomatice²⁹ și nici dacă vorbim despre acte săvârșite la bordul unei aeronave înmatriculate în statul în cauză, fie pe nave ce arborează pavilionul său.

Ce se întâmplă în ipoteza în care un teritoriu dependent, devine independent? În această situație declarația expiră în mod automat. Cererile ulterioare care se îndreaptă împotriva statului metropolitan vor fi incompatibile *ratione personae*.

3. Plângerea în fața CEDO

După cum se știe, cel puțin de către profesioniștii dreptului, statul român a fost condamnat de către CEDO, de mai multe ori, pentru lipsa de consecvență a practicii judiciare.

Potrivit art. 35 din Convenție, Curtea va putea fi sesizată după ce au fost epuizate toate căile de recurs interne, după cum se înțelege din principiile de drept internațional, în termen de 6 luni de la data deciziei interne definitive. Acest termen curge practic de la data la care autoritatea națională competentă cea mai înaltă și-a pronunțat decizia, iar după trecerea lui Curtea nu va mai examina plângerea.

Cu titlu de exemplu dacă plângerea vizează o condamnare, termenul va curge de la pronunțarea hotărârii finale în ordinea normală a căilor de atac, nu de la respingerea ulterioară a unei cereri de revizuire. Intervine practic principiul subsidiarității, pe baza căruia Curtea funcționează, chestiune care decurge din însăși faptul că statele au obligația prevăzută în art. 13, de a permite oricărei persoane ce este victima unei violări a Convenției să sesizeze o instanță de judecată care să se pronunțe asupra cererii sale. În concret persoana care se va adresa cu o plângere la Curte trebuie să epuizeze toate modalitățile de recurs prin care poate să obțină recunoașterea încălcării drepturilor sale precum și repararea prejudiciului, fie că e vorba de

²⁵ CEDO, Hot. Durini c. Italia.

²⁶ CEDO, Hot. Sphens c. Cipru.

²⁷ CEDO, Hot. De Saedeleer c. Belgia.

²⁸ CEDO, Hot. Loizidou c. Turcia.

²⁹ W.M c. Danemarca.

o acțiune în justiție, fie că e vorba de o acțiune în fața autorităților administrative. E necesar a se utiliza toate recursurile ordinare aflate la dispoziția persoanei în cauză. Totuși reclamantul nu trebuie să se folosească de toate căile de atac prin intermediul cărora ar putea sa-și satisfacă interesele, ci este suficient să fi încercat o cale de atac eficace. Astfel, s-a decis³⁰ că dacă reclamantul obține o hotărâre judecătorească prin care instanța obliga comisia să reconstituie dreptul de proprietate asupra unui teren, însă treptat comisa acordă titlul de proprietar unei alte persoane, nu mai trebuie să ceară în instanță anularea titlurilor de proprietate emise.

În linii mari reclamantul trebuie să ridice în fața autorităților naționale aceleași probleme ca și cele ridicate în fața Curții, iar hotărârea Curții nu trebuie să denote că opinia ei este formată altfel decât prin evaluarea probelor avute în cauză³¹. Spre exemplu în decizia Hall, reclamantul s-a plâns în fața Curții pentru faptul că a fost condamnat pentru o infracțiune ce a fost provocată de un agent al statului, iar plângerea a fost respinsă ca inadmisibilă pe motiv că reclamantul nu a invocat acest aspect în fața instanțelor interne. Pe de altă parte și dacă se invocă aceleași aspecte plângerea poate fi respinsă ca inadmisibilă atunci când sunt incidente vicii de procedura, cum ar fi neplata taxei de timbru, care nu e excesivă³².

În lipsa unei modalități interne de rezolvare a conflictului, reclamantul este evident exonerat de a face lucruri imposibile. În cazul în care reclamantul se plânge de lipsa de celeritate a procedurii și în concret procesul are deja o durată nerezonabilă nu i se va impune să aștepte *sine die* sfârșitul acestuia³³.

Cu privire la noțiunile prezentate se impun următoarele precizări³⁴: calea de recurs internă trebuie să fie accesibilă, legislația națională precum și practicile administrative trebuie să permită reclamantului utilizarea acesteia. De asemenea,

aceasta trebuie să fie utilă, adică să nu fi fost exercitate anterior proceduri judiciare cu același obiect, total pierdute, și să fie eficace, adică să se poate în dreptul intern în mod real să se înlăture consecințele violării drepturilor fundamentale și să se poată repara prejudiciul. Neutilizarea căilor de atac interne reprezintă un obstacol temporar în ceea ce privește admisibilitatea plângerii întrucât Curtea va reexamina aceeași plângere după ce, fără succes reclamantul va epuiza căile de atac interne.

Concluzii

Prin înființarea Curții s-a dorit crearea unei instanțe independente de voința politică a statelor, a unui sistem jurisprudențial unic și mai mult decât atât acest sistem să permită oricărei persoane să se adrese Curții și să obțină înlăturarea oricăror ingerințe aduse de către state, drepturilor omului. În acest mod s-a urmărit protejarea individului, făcându-se abstracție de orice condiție ce ține de naționalitate sau reciprocitate, aspecte ce caracterizează dreptul internațional.

Controlul exercitat de Curte este unul subsidiar urmărindu-se astfel păstrarea diversității culturale a Europei, dar și menținerea identității națiunilor. Curtea hotărăște prin respectarea adevăratei constituții europene: *Convenția Europeană a drepturilor omului*.

Dincolo de caracterul său internațional, Convenția are caracterul specific organelor supranaționale. Prin intermediul acesteia este implementat un regim juridic obiectiv caracterizat de ordinea juridică internațională, dar și de cea constituțională internă.

Curtea nu va aplica în luarea hotărârilor aspecte din dreptul intern, întrucât ea nu se consideră o instanță de recurs față de deciziile instanțelor naționale, refuzând să aplice și să interpreteze ea însăși dreptul intern al statelor semnatare.

Jurisprudența CEDO e obligatorie, cu precădere în ceea ce privește statul român, aspecte ce reies din interpretarea art. 20 din Constituția României. Potrivit acestui articol, autoritățile române, dar în special instanțele de judecată, trebuie să aplice și să interpreteze normele juridice de drept intern prin raportare la tratatele internaționale în materia drepturilor omului, ratificate de statul român. Astfel putem preciza că inclusiv Curtea Constituțională a României aplică și interpretează prevederile

³⁰ CEDO, hot. Mihai-Iulian Popescu. În sens contrar CEDO, dec. Markin.

³¹ A se vedea D. Bogdan, M. Selegean, Drepturi și libertăți în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Ed. Praxis, p. 273;

³² CEDO, dec. Reuther.

³³ A se vedea D.J. Harris, The European Convention on Human Rights and English Law, în CLR, 1966.

³⁴ A se vedea R. Chiriță, *op.cit.*, p.713.

fundamentale ale statului român tot prin raportarea permanentă la jurisprudența CEDO.

Finalitatea pe care o are Curtea, nu constă în soluționarea proceselor greșit judecate, ci în stabilirea eventualelor încălcări ale drepturilor omului și totodată în determinarea statului în care s-au produs

să ia măsurile necesare pentru a curma astfel de erori³⁵. În dreptul intern Curtea prin deciziile pe care le ia are ca scop : armonizarea legislației și practicii la nivel european pentru a se garanta efectiv o minimă protecție a drepturilor fundamentale.

PRIORITĂȚI ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI LA NIVEL EUROPEAN

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU*

Abstract:

In support of the European Union's commitment to guarantee the rights laid down in the Charter of Fundamental Rights in the European Union, the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) was created. The Agency will soon fulfill ten years. The multiannual objectives 2017 – 2019, are aimed at strengthening the competence of the Agency for legal and policy lawsuits at EU level, to improve response to requests for opinions and viewpoints in a timely and competent manner and to enhance coordination with the European Commission, the European Parliament and Council of the European Union.

Also one of the FRA priorities is the strengthening of national connections since several initiatives were launched in this regard, to strengthen the Agency contribution to the Member States and the European Union.

Keywords: European Union, the Charter of Fundamental Rights in the European Union, European Union Agency for Fundamental Rights, multi-annual framework programme, objectives

Résumé:

À l'appui de l'engagement de l'Union à garantir les droits énoncés dans la Charte des Droits Fondamentaux, a été créé l'Agence des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne (FRA). L'Agence aura bientôt dix ans d'existence. Les objectifs multi-annuels 2017-2019 visent le renforcement de la compétence de L'Agence dans le domaine des procès juridiques et politique au niveau de l'Union Européenne, de réponse aux demandes d'avis et des points de vue dans des délais opportuns et de manière compétente, le renforcement de la coordination avec la Commission Européenne, le Parlement Européen et le Conseil de l'Union Européenne.

De même, l'une des priorités de la FRA consiste à approfondir les liens au niveau national, plusieurs initiatives ayant été lancées dans ce sens afin de renforcer sa contribution au niveau des Etats membres de l'Union européenne.

Mots-clés: l'Union Européenne, la Charte des Droits Fondamentaux, l'Agence des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne, le programme-cadre pluriannuel, les objectifs.

De-a lungul timpului, problematica drepturilor omului a fost abordată pe plan internațional în cadrul Organizației Națiunilor Unite, iar la nivel european de Consiliul Europei, în primul rând prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului și mecanismul său foarte eficient și complet de protecție, reprezentat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și prin Carta Socială Euro-

peană, dar și prin alte instrumente și mecanisme. Însă, respectarea și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale constituie unul din principiile fondatoare ale Uniunii Europene¹.

Cu toate acestea, în tratatele constitutive ale Comunităților Europene nu a existat un catalog al drepturilor omului, ci doar se fac referiri la unele dintre ele.

Așa cum am arătat și cu altă ocazie, credem că explicația lipsei unui astfel de catalog constă în

³⁵ A se vedea V. D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu *Drepturile Omului în acțiune*, IRDO, București 1994, p. 92.

* Prof.univ.dr., membru în Consiliul de Administrație al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene.

¹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *A dynamic and evolving process*, Ed. Pro, 2015, p.158 și urm.